

Major Ken Lindberg är
chef för TU JAS 39.
Foto: Staffan Johansson

Med

Taktisk utprovningssenheter för JAS 39 Gripen har nyligen flyttat tillbaka till Linköping. Det är en liten kompetensorganisation med en stor uppgift – att ge Gripen-piloterna bästa möjliga förutsättningar att lösa sina uppgifter.

AV PETER LIANDER

Bellator in medio – ”krigaren i centrum” – är mottot för Taktisk utprovningssenheter JAS 39 – på Malmen i Linköping. Det långa namnet har självklart en förkortning, TU JAS 39, vilket också används i dagligt tal. Eller på engelska OT & EU, Operational Test and Evaluation Unit.

Chef för enheten är major **Ken Lindberg**. Så här förklarar han varför man valt att sätta ”krigaren i centrum”:

– Vår uppgift är att i alla lägen se till pilotens roll i Gripen-systemet. Oavsett om det handlar om taktiska tillämpningar, utbildning eller ny materiel.

Taktiska utprovningssenheters verksamhet spänner över ett stort område. Man genomför taktisk utprovning, leder taktikutveckling för JAS 39 Gripen, deltar i teknisk systemprovning, gör utbildningsanvisningar för introduktion av ny teknik.

TU JAS 39 ska också vara en kompetensbank inom Gripen-systemet. Förutom byggande av kompetens och utvecklingsarbete tänker man även svara för att kunskapen sprids till rätt befattningshavare på rätt ställen.

När ett delsystem tillförs Gripen är det TU JAS 39:s uppgift att introducera det i flygvapnet. Dessförinnan har enheten gjort en praktisk utvärdering och skrivit

Gripens taktikutvecklare laddar om

krigaren i centrum

utbildningsanvisningar om hur tillämpningen ska ske. Exempel på nya system som kommer att engagera enheten är spaningskapsel och laserstyrda bomber. När den tvåsitsiga versionen JAS 39B överförs från FMV till flygvapnet kommer den först till TU JAS 39.

Ken Lindberg har stor erfarenhet av utvecklingsarbete med Gripen. Efter att ha flugit spanings-Viggen vid F 21 i Luleå var han bland de första förbandspiloterna som flögs in på Gripen. Året var 1995 och därefter var han delaktig i hela den taktiska utvecklingen av Gripen-systemet fram till 1998.

Chef för TU JAS 39 blev han i somras efter att ha vidareutbildat sig på Försvarshögskolans chefsprogram i två år.

Nya uppgifter

Enheten har just invigt sina nya lokaler på Malmen-flygfältet i Linköping. De senaste tre åren har man haft F 7 i Såtenäs som bas, dit man flyttade från just Malmen. Anledningen var att enhetens huvuduppgift då var att utbilda piloterna vid F 7, men nu är det skedet passerat för enheten TU JAS 39.

– Flytten till Såtenäs var motiverad, säger Ken Lindberg. TU JAS 39 var de enda som hade den nödvändiga kunskapen för att kunna utbilda F 7 till att bli flygvapnets utbildningsflottilj för Gripen.

– Nu har vi lämnat det bakom oss och kan koncentrera oss på uppgifter som är knutna till taktisk utveckling. Linköping är då den naturliga platsen att vara på. Här finns Saab, Försvarets materielverks provningsavdelning, högskola och både teknisk och medicinsk forskning.

– Staden är ett centrum för den flygtekniska kompetensen i Sverige och närheten till den gör att vi enklare kan vara med tidigt i olika utvecklingsprocesser.

Just taktisk utprovning är ett område där Ken Lindberg menar att TU JAS 39 fyller en viktig funktion genom att upprätthålla väl etablerade kontakter med systemleverantörer och Försvarets materielverk, FMV. Återmatning av piloternas erfarenheter från olika system i flygplanet är en förutsättning för att vidareutvecklingen ska kunna ske till gagn för användaren – flygvapnet och piloten.

Att vara engagerad i pågående och nya processer anser han är absolut nödvändigt.

– För TU JAS 39 gäller det att tänka så

långt framåt som tanken bär. Det går inte att enbart fokusera på internationella insatser 2004 och att Gripen ska vara introducerad i flygvapnet fullt ut 2004, utan även på vad som kommer fram till 2010.

Egna ansvarsområden

Även om TU JAS 39 huserar på Malmen tillhör de organisatoriskt F 16 i Uppsala. Enheten har ingen egen flygproduktionskapacitet, utan använder de flygplan som finns hos Försvarets materielverk, FMV, på Malmen. En fördelaktig lösning som bland annat innebär att enheten inte behöver konkurrera med en division om flygplanstillgången på en flottilj. Dessutom består mycket av TU JAS 39:s verksamhet av flygning tillsammans med FMV:Prov FC med flygplan och utrustning som kräver speciella flygutprovningstillstånd.

Totalt ingår 14 personer i TU JAS 39:s organisation. Nio av dem är piloter, varav två är flygingenjörer, där var och en tilldelats ett eget ansvarsområde. Exempel är internationella insatser, vapen och sensorer, flygtjänst, taktik och utbildning.

Systemintegrationsfrågor löses av en egen avdelning. Förutom chefen har de

TU JAS 39 har ingen egen flygplanpark. De använder i stället flygplan hos FMV på Malmen.

Foto: Peter Ljander/Försvarets bildbyrå

TU JAS 39 gör de anvisningar som ligger till grund för hur piloterna ska använda Gripen taktiskt.

Foto: Katsuhiko Tokunaga

▶▶▶ markbundna områdena underrättelse- och telekrigstjänst, planering/utvärdering samt ledning/samband en handläggare vardera. Enhetens administration sköts av en avdelningssekreterare.

Höga krav

Personalbrist är ett välkänt faktum på många flygförband och TU JAS 39 är inget undantag. Men Ken Lindberg räknar med att ha full bemanning till sommaren.

Vem som får möjlighet att tjänstgöra vid TU JAS 39 beror i hög grad på personliga egenskaper. Befattningarna medför höga krav och för den flygande personalen räcker det inte med att vara en skicklig pilot.

Eftersom alla har egna ansvarsområden förutsätts man kunna driva komplicerade projekt på egen hand. Det måste också finnas förmåga att vara en sammanhållande länk mellan olika instanser, oavsett om det är flygdivisioner, industrier eller myndigheter. Dessutom förekommer kontorsarbete i stor omfattning. Ken Lindberg:

– Varje pilot på TU JAS 39 har förutom flygtjänsten, en mängd administrativt

arbete, definitivt jämförbart med en divisionschefs administrativa börda.

– Dessutom måste man vara medveten om att det den enskilde handläggaren på TU JAS 39 gör eller säger, faktiskt kan bli startsignalen för ett utvecklingsarbete i en verkstad eller introduktionen av ett nytt uppträdande i ett flygmoment.

Viktigt att flyga

Ken Lindberg framhåller starkt vikten av att varje enskild pilot faktiskt också flyger tillräckligt mycket för att kunna genomföra ett professionellt TU-arbete, minst 100 timmar vardera per år. Han medger att det kan bli tufft att hinna med i kombination med det administrativa arbetet, men tror ändå att det är genomförbart nu när de driver verksamheten i "rätt miljö".

– Det finns exempel på piloter inom enheten som tidigare flugit alldeles för lite och det är inte acceptabelt. Men här på Malmen finns det bra förutsättningar för oss att flyga samtidigt som vi kan delta i simuleringar, studier och systemutvecklingsarbete.

– Det är även viktigt för oss att vi flyger ute tillsammans med flygvapnets divi-

sioner för att bibehålla vår taktiska kompetens samtidigt som vi sprider kunskap om Gripen och dess framtid.

Det som karaktäriserar flygtjänsten vid TU JAS 39 är också att piloterna måste acceptera att inte i alla moment kanske vara lika skicklig som en ordinarie divisionspilot. Här gäller det mera att vara en specialist, men med stor kunskap om verksamheten på en ordinarie flygdivision.

Stödjer divisionerna

Nu är det inte så att TU JAS 39 ensamt ska stå för allt taktiskt utvecklingsarbete i Gripen-systemet. Enligt Ken Lindbergs uppfattning ska TU JAS 39:s insatser underlätta för att alla berörda förband arbetar mot samma mål.

Närmast i tur står att klara av ombesvärningen av de blivande åtta Gripen-divisionerna. Den ska vara klar 2004, då det också ska vara slutflugget med Viggen. Genom att vara sammanhållande för olika utvecklingsarbeten inom systemet kan man se till att inget arbete sker parallellt i onödan, där den ene aktören inte vet vad den andre gör.

– Vi ska stödja divisionerna med vår

TU JAS 39 och Försvarets materielverks provningsavdelning i Linköping har ett nära samarbete. Till vänster FMV:s flygchef Björn Johansson och TU JAS 39-chefen Ken Lindberg.

Vapenprov och VMS-system

Under 2001 bedriver TU JAS 39 verksamhet inom ett flertal områden. Det kommer bland annat att genomföras skjutprov med olika robotvapen, automatkanon och bombkapsel.

Arbete med utvecklingen av varnare- och motmedelssystem (VMS) har hög prioritet och bedrivs genom studier, fackeffällningsprov och ska-

pande av digitala så kallade hotbibliotek. Det senare sker i samarbete med bland annat Försvarsmaktens telekrisstödenhet, FM TK SE.

Man kommer också att delta i taktiska/tekniska prov för en ny utgåva av avioniksystemet, kallad ED 15. Att därefter introducera ED 15 på förband faller också på enhetens lott.

kunskap när det behövs. Ett väl fungerande samarbete mellan divisionerna tillsammans med oss, gör sammantaget att hela ombeväpningen till Gripen underlättas, säger Ken Lindberg.

Tanken är att divisionerna alltid ska kunna vända sig till TU JAS 39 för att få råd om i stort sett vad som helst som berör Gripens användning. Målet är att vara den självklara kontaktytan mellan systemleverantörer och användarna, dvs divisionerna. På så sätt vet en leverantör eller FMV att TU JAS 39 är en länk till alla divisioner, inte bara till den division som råkar höra av sig med frågor och synpunkter.

Utbildning

Denna centrala roll i Gripen-systemet medför att enhetens personal har alla förutsättningar för att kunna utgöra en omfattande kompetensresurs. Men eftersom det är viktigt att sprida kompetensen vidare är det chefens avsikt att personalen ska roteras vid lämpliga tidpunkter.

– Fram till 2004 är det viktigt att vi får behålla den personal vi nu har för att skapa kontinuitet, vi har "roterat" ut tre

piloter senaste året, säger Ken Lindberg. Men sedan bör det ske en viss personalomsättning. Därför är exempelvis en av piloterna redan nu planerad att övergå till en division om några år.

Kunskap sprids också genom mindre seminarier. Ett av de senaste behandlade den radarstyrda jaktroboten Rb 99 Amram, med deltagande av amerikansk expertis och en representant från varje flygvapendivision.

Seminarierna är ett sätt att delge alla divisioner samma information. För Ken Lindberg sin vilja igenom kommer det också vid varje Gripen-flottilj att finnas en taktikutvecklingsofficer, TuO, som ska ansvara för olika utvecklingsuppgifter på divisionsnivå. En stark koppling mellan TU JAS 39 och TuO:n ska då underlätta att all taktikutveckling kan ske på ett optimalt sätt, både ur praktisk och ekonomisk synvinkel.

Attackbeväpnad Gripen på låg höjd under ett TU JAS-flygpass.

Foto: Katsuhiko Tokunaga